

Lekcja 4,5

Temat: Szlachta – bohater zbiorowy *Pana Tadeusza*

1. **Szlachta** (obok chłopstwa, mieszczaństwa i duchowieństwa jeden ze stanów w dawnej Polsce; cieszący się szczególnymi prawami; wykształcił się z rycerstwa – jego zadaniem była obrona kraju; do szlachty mogły należeć osoby, których oboje rodzice wywodzili się ze szlachty bądź które zostały nobilitowane; oznaką przynależności do stanu szlacheckiego był herb; szlachtę łączyły przyznawane wyłącznie jej przywileje oraz mit sarmackiego pochodzenia, natomiast różniły względy ekonomiczne).
Utwory literackie różnych epok, w których pojawia się postać szlachcica lub jest opisana obyczajowość szlachty: *Pamiętniki Jana Chryzostoma Paska*, *Zbytki polskie* Wacława Potockiego, *Powrót posła* Juliana Ursyna Niemcewicza, *Zemsta* Aleksandra Fredry)
2. **Sarmatyzm**-przekonanie o pochodzeniu szlachty od starożytnego ludu Sarmatów; solidarność szlachty litewskiej i polskiej; dążenie do utrzymania przywilejów i wolności; przywiązanie do tego, co rodzime; przekonanie o doskonałości rozwiązań ustrojowych i wzorów obyczajowych.
3. **Cechy Sarmaty** : umiłowanie wolności, gościnność, dobroduszość, męstwo, odwaga, uczciwość, a od czasów stanisławowskich – ksenofobia, niechęć do reform i wszelkich zmian ustrojowych, pijaństwo, skłonność do awantur, egoizm.
4. **Funkcja przymiotnika ostatni w Panu Tadeuszu**

Np. „ostatni woźny trybunału”, „ostatni klucznik”, „ostatni zajazd na Litwie”
Mickiewicz przedstawił w epopei świat reprezentowany przez formację odchodzącą w przeszłość – z magnaterii wyłoni się arystokracja, a szlachta zaściankowa połączy się ze stanem chłopskim.

Polecenie:

Uzupełnij karty pracy według wzoru:

Karta pracy 1

Drobna szlachta zaściankowa

Uzupełnij tabelę informacjami dotyczącymi szlachty zaściankowej przedstawionej w *Panu Tadeuszu*.

Przedstawiciele	Maciej Dobrzyński zwany Maćkiem nad Maćkami, Bartek Prusak, Maciej Kropiciel, Bartek Brzytewka.
------------------------	---

Siedziba	dom częściowo murowany, dawniej pełniący funkcje obronne (na co wskazują oręż i militaria), obok domu – zabudowania gospodarskie, zaniedbane obejście – brama bez wrót, ogród nieogrodzony płotem.
Źródło dochodu	<ul style="list-style-type: none"> • Źródło dochodu: dawniej utrzymywali się z łupów przywiezionych z licznych wojen, teraz uprawiają własny, choć niewielki kawałek ziemi. Przedstawiciele gołoty w ogóle nie posiadają własnego majątku.
Stosunek do spraw narodowych	Stosunek do spraw narodowych: Są zdecydowanymi patriotami. Maciek Dobrzyński był konfederatem barskim, stronnikiem królewskim i przeciwnikiem Targowicy, nigdy nie wszedł w układ z Rosjanami. Kultuwują pamięć o minionych dziejach.
Cechy charakterystyczne	buta, porywczość – dopuszczają się bezprawnego zajazdu na Sopliców. Szukają zwady, byle pretekstu do zatargu. Są przeczuleni na punkcie wolności szlacheckiej, choć poziomem życia nie różnią się szczególnie od chłopów. Uosabiają typowe wady sarmackie – warcholstwo, kłótniwość, skłonność do anarchii, brak rozsądku, łatwo ich podburzyć, są temperamentni. Działają w ferworze, przeceniając własne siły, nie zastanawiają się nad żadną strategią, brak im trzeźwej oceny sytuacji. Jedynym pozytywnym wyjątkiem, bardzo odstającym od swojej grupy społecznej, jest Maciek nad Maćkami, który jako pierwszy sprzeciwia się planom Gerwazego i jedyny dostrzega niebezpieczeństwo pokładania zbytnej wiary w Napoleona.

Karta pracy 2.

Średniozamożna szlachta ziemiańska

Uzupełnij tabelę informacjami dotyczącymi średniozamożnej szlachty ziemiańskiej przedstawionej w *Panu Tadeuszu*.

Przedstawiciele	
Siedziba	
Źródła dochodu	
Stosunek do spraw narodowych	
Cechy charakterystyczne	

Karta pracy 3.
Magnateria

Uzupełnij tabelę informacjami dotyczącymi magnaterii przedstawionej w *Panu Tadeuszu*.

Przedstawiciele	
Siedziba	
Stosunek do uboższej szlachty	
Stosunek do spraw narodowych	
Cechy charakterystyczne	

